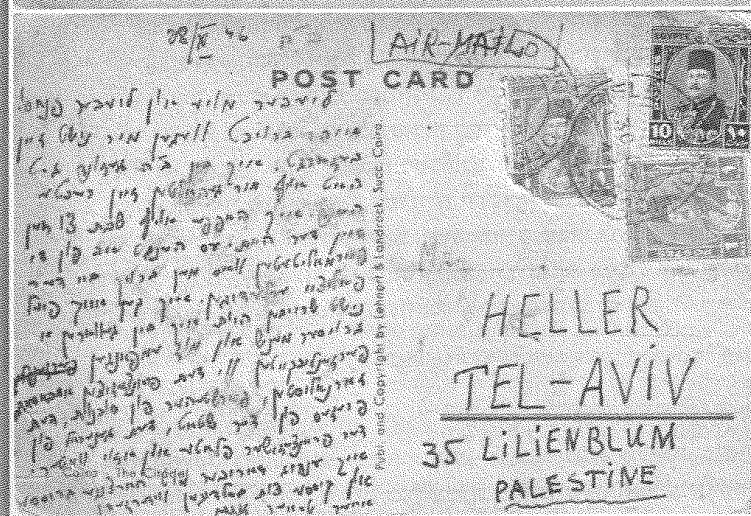




בקץ שנת תשי"ז נסע אבא במטוס בדרכו לחוף לארץ ובעת היותו מעל מדבר סיני התרסק לפתע המטוס בשעת לילה. הניצולים הדליקו מדורות אש כדי שיבחנו בהם מטוסים אחרים שנסעו שם ואכן כך נודע הדבר ובאו כוחות מצריים לעזור להם. גלויה זו כתב אבא לאחר מכן בתיאור בקאהיר כשהבולים על גבי הגלויה מתעדים את פארוק מלך מצרים

נבחר לרב שכונת "דורה" בנתניה-דרום, כשגם לאחר מכן המשיך אבא לסייע לו להצליח במשרתו.

בן בית נוסף במשך תקופה ממושכת היה בביתנו הרב ישראל קולא. יהודי ירא שמים, אציל ועדין נפש, תלמיד חכם הדבק בדרך החסידות כשאת ביתו חנך בדרך התורה והצניעות. הוא עלה מצרפת עם משפחה מרובת ילדים וגר בבני ברק, היה שוחט ומוהל וחזן בעל קול אדיר ולמחייתו חיפש משרה באחד מתפקידים אלו. יהודי זה בא פעמים רבות להתייעץ עם אבא, ומכיוון שניסה את כוחו בבתי כנסיות רבים בתל אביב כדי להיבחר שם כחזן, הגיע אלינו לשבתות רבות כשאבא עושה רבות למענו בתחום זה ואף הלך עימו לבתי כנסיות במקומות רחוקים כדי להחשיבו בעיני המתפללים ולשכנעם. וזאת עשה על אף הקושי הבריאותי שהיה לו בהליכה זו.

דמות מעניינת ומרתקת שעד היום אינני יודע את מהותה האמיתית, הייתה דמותו של יהודי גבוה לבוש סחבות וכובע מרופט, גופו שדוף ועיניו בולטות, בעל זקנקן קטן. הוא היה מופיע מספר פעמים בשבוע בסביבות השעה שתיים עשרה בלילה והיה יושב ומשוחח עם אבא כל הלילה. יהודי זה נראה כנשמה מהלכת ללא גוף וקראנו לו באידיש "דער גייסט".

יהודי זה היה מופיע בביתנו במשך חודשים ארוכים וכשם שלא ידענו איך הגיע אלינו, כך נעלם לפתע ללא שידענו לאן.

בין שלל הטיפוסים המיוחדים ששהו רבות בביתנו היה המשורר מרדכי גוטפריד. את שנות חייו קודם מלחמת העולם השנייה עשה בוניה, שם קנה תורה והשתלם במדעים. הוא הסתובב רבות בחצרות צדיקים ובבתי רבנים וישב בישיבה עם זקני החסידים. היה טיפוס של גאון תימהוני כסולם מוצב ארצה וראשו בשמים. נוהג היה במשך שנים רבות

לבוא לביתנו לסעוד סעודת שבת כמעט מידי שבוע. פעמים רבות בתוך שיחת חולין או דברי תורה היה שוקע בעולמו הרוחני הדמיוני כשנפשו פורחת אל על ומתחיל בדביקות עילאית לחרוז חרוזים נפלאים על מעלת הבריאה, מעלת השבת והחגים, על גדולת האבות, התנאים והאמוראים ואף על גדולת הראשונים והאחרונים. וכך בתוך עולמו הנסתר היה נדמה שנפשו משתוקקת לעלות לשמים והיה נדמה כי אחד המשוררים הקדמונים יושב לפנינו. כגודל תמהוניתו הרוחנית, כך הייתה תמהוניתו הגשמית ודרישות שונות ומשונות היה מבקש לצרכיו האישיים, כשאבא ואמא מלאו אחר בקשותיו במסירות רבה. הוא הוציא עשרות ספרונים קטנים ובהם הגיגי מחשבותיו ושיריו, אותם חילק לידידיו ומהם התפרנס. גם לאבא הקדיש ספרים רבים מספריו.

* * *

הבאתי כאן מספר מועט של טיפוסים ודמויות מתוך רבים שהיו באים לביתנו. שניים נוספים אזכיר ולא אאריך והם: אליעזר שר, מגבאי ביהכנ"ס טשורטקוב, דמות מיוחדת ומעניינת, יהודי יליד וינה ללא משפחה שאף אחד לא ידע את עברו וכך גם נסתלק לבית עולמו, ללא שידעו מפטירתו אלא לאחר מספר ימים. הוא התמסר בלב ונפש לבית הכנסת טשורטקוב והיה בא אלינו פעמים רבות לסעודות השבת, מאיר כהנא (מאיור) דמות תל אביבית, בעלת זיכרון מדהים. ועוד אחרים שבאו להתייעץ ולהיעזר, כשאבא היה להם לעזר ולאחיסמך ואמא לבית חם ומקום למשען. וכל זאת גם בתקופות הקשות השונות כפי שיובא להלן.

* * *

רגישות מיוחדת הייתה לאבא ליהודים עמלים שפרנסתם הייתה דחוקה ועל כן השתדל תמיד להזמין לביתנו בעלי מלאכה פרטיים שפרנסתם לא הייתה מצויה כגון צבעים, חשמלאים, ואפילו שרשמים לא עסקו בזאת אך היה להם ידע בתחום זה, נקראו ע"י אבא לעשות מלאכתם ואבא שילם להם תמיד בעין יפה לשמחת לבם. זכורני שהיה יהודי שלפרנסתו מכר ביצים ושמו היה יוסף מ. הוא עבד קשה למען פרנסתו ועשה מאמצים רבים למען מחייתו. כולו היה מלא אושר ושמחה

בהביאו מידי שבוע את הביצים על אף הטירחת לעלות לקומה השלישית בה גרנו, כיון שאבא כבדו מאד ושילם לו בעין יפה.

* * *

אבא הקפיד מאד שלא לעזוב את הבית בשבתות ולהשאיר את אמא והילדים לבד. רק מסיבה אחת עזב אבא מספר שבתות את הבית. היה זה בעת מחלתה של בת דודתו מרת חיה (הלה) הורן²⁴ בת דודנו הרה"ח משה סובל והדודה קלריל שהייתה קשורה בלב ונפש לאבא. היא הייתה אלמנת מלחמת השחרור עם ילד קטן. עקב מחלתה הקשה ויסוריה הרבים החליט אבא בהסכמתה של אמא לנסוע לירושלים כדי להיות עמה בשבתות בבית חולים "הדסה" ולסעדה ולחזקה בעת מחלתה הקשה.

24. מרת חיה (הלה) הורן היתה מרצה לזואולוגיה בדרגת ד"ר באוניברסיטה העברית בירושלים בעלה שהיה בן דודת נהרג בעת מלחמת השחרור ונשארה עם בנה הקטן שנולד לאחר מותו. נפשה הייתה קשורה באבא באופן בלתי רגיל והוא היה לה למשענת וסמך. בתקופת מחלתה האחרונה התמסר לה אבא באופן מיוחד, על התקופה שקודם פטירתה סיבר לי אבא סיפור מוזעזע, לקראת סוף ימי מחלתה ראו שמעבה קשה ביותר והרופאים נואשו מלעזור לה, הוריה הדוד ר' משה והדודה קלריל סוכל הגיעו מספר שבועות קודם להיות עמה, וכשראו את מצבה הנורא צער רב תקף אותם והיה חשש שלא יוכלו לעמוד בפטירתה, אבא נסע לדוד הרה"צ רבי אברהם יעקב דרבנמדיקר זצ"ל להתייעץ עמו והוא נתן אז קמיע, הורה להלביש אותה על צווארה כדי להאריך ימים, יתכן וימיה התארכו עקב זה אך יסוריה גברו באופן קשה ביותר, ואי אפשר היה לראות בסבלה, אביה הדוד ביקש את אבא לנסוע שוב לדודינו הרב דרבנמדיקר ולשאול אותו האם כדאי להמשיך להניח על צווארה את הקמיע, לאחר ששמע את תדבירם ועמד על סבלה הורה להסיר אותו ממנה ועם הסרת הקמיע תוך שעות ספורות נדם לבנה ועלתה נשמתה השמימה.

ואמונתך בלילות

גדול היה אבא ז"ל באמונה תמימה במי שאמר והיה העולם, דברים אלו הוכחו ביתר שאת ועוז באחת התקופות הקשות ביותר בהם נתהפך מזלו בין לילה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא". ועל אף הכל לא נחלש מאמונתו ובטחונו בהקב"ה. הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב אמר בעת ששיכל את בנו הבכור רבי נחום מרדכי בזה הלשון: "הוד והדר לפני עוז וחדווה במקומו", מתי מראה היהודי את ההוד והדר שבו לפני הקב"ה? כשבכל התקופות, בתקופת העוז-הרעה ובתקופת החדווה-הטובה, הינו עומד במדרגתו הקבועה ואינו נופל ממנה אף בשעת הרעה. אבא שהיה חסיד טשורטקוב במהותו, גם אם אולי לא ידע או שמע את דברי הרבי הקדוש, קיים אותם במלואם.

שנים רבות התהלך אבא בארץ הקודש כששמש הצלחתו הולכת לפניו, והיה נחשב כבעל בעמיו, יהודי אמיד שידו פתוחה וכסוחר מצליח. בשנת תש"ד (1944) פתח אבא מפעל קונדיטוריה לעוגות שנקרא "קונדיטוריה הלה" ברחוב לילנבלום 35 בתל אביב. משם שיווק עוגות ומיני מאפה שונים ומשובחים לכל חלקי הארץ, במפעל זה עבדו מספר עובדים נאמנים וחרוצים, יחד עם סוכנים מוצלחים ששיווקו בהצלחה רבה את הסחורה. כך במשך השנים האירה לו ההצלחה פנים ושמה הטוב של הקונדיטוריה יצא לתפארה. יש לציין שאבא הקדיש את כל זמנו למקום ואף גר בחדר במקום, שם נשא לאשה את אמא וכאן אף נולדתי אני.

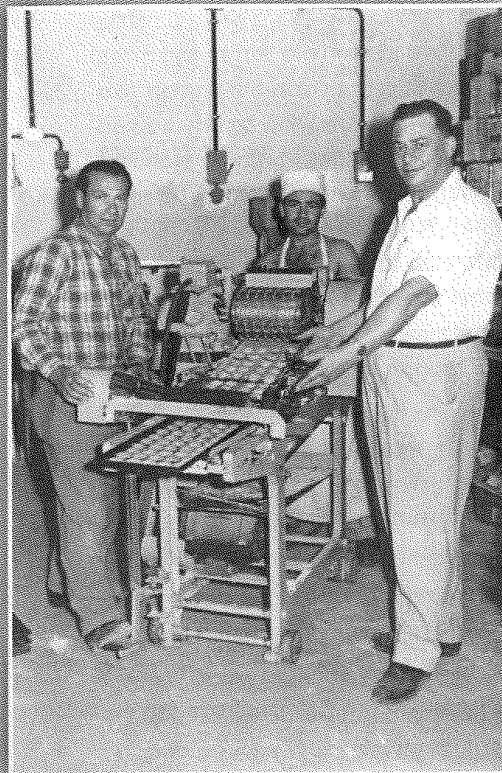
עם התפתחות העסק הוחלט על הצורך להרחיב את המקום וזאת בהתייעצות עם ידידיו ואנשי המקום וברכתו של צדיק. הכל הסכימו שלפי כללי הסבירות המסחרית, סביר היה הדבר שאכן יש לעבור למקום רחב יותר ואף להשתכלל כקדמת הזמן. אבא פעל בכיוון זה וחיפש מקום גדול ורחב, התעניין על מיטב המכונות החדשות שהיו בימים ההם. הוא

לווה כספים רבים בסך של כמה מאות אלפי דולרים מידידים וקרובים שונים, כשאמונתו ותקוותו שמשנה מקום משנה מזל לטובה. הציפיות יתמלאו, רווחי הקונדיטוריה יגדלו והוא יוכל להחזיר את כל הכסף

כפי שהתחייב. "בית פרופסור שור", כך נקרא הבית בן שלוש הקומות ברחוב פרופסור שור 14 בצפון תל אביב, תחת עמודיו היו חנויות מכולת ודגים וגם ירקות נמכרו שם. לידם, בירידה של כעשר מדרגות, לחצר גדולה מתחת לבנין, היה שטח בנוי גדול שאבא קנה אותו לצורך מטרה זו.

בשנת תש"כ (1960) אמור היה אבא לעבור למקום החדש ולפתוח את העסק בהצלחה רבה, אך בטרם נכנס קפץ עליו לפתע רוגזם של כמה שכנים שענייהם הייתה צרה ובטענת חשש לרעש הגישו צו על תנאי לאסור את פתיחת המקום. הדבר גרם ללחץ כבד שכן

היה צורך לפנות את המקום הישן שברחוב לילנבלום ובדרך כלל דיונים משפטיים נמשכים זמן רב. אבל, לאחר דיונים אחדים זכה אבא במשפט. אותם השכנים לא נחו והגישו תביעה נוספת, ערעור לבית המשפט העליון כשגם שם זכה אבא במשפט.



אבא בעת העבודה בקונדיטוריה

עם סיום שלב המשפטים, החלה ההתארגנות להעברת המכונות מרחוב לילנבלום למקומם ברחוב פרופסור שור, ובתוכם: בלנדרים ענקיים לעיסות, בלנדרים אחרים לקצפות ושוקולדים, מקצפות ביצים ענקיות, מכונות מיוחדות להכנת דגמים לעוגיות ביתיות ויוקרתיות, שולחן מכונה מיוחד לעשיית וופלים ולחיתוכם, שולחנות עבודה רחבים וארוכים ועוד. גולת הכותרת היה תנור אפיה ארוך שאורכו כעשר מטר שהובא במיוחד מגרמניה והורכב בארץ. תנור זה היווה חלק עיקרי בהוצאות הרבות ומעלתו הייתה הטיב שבאפייתו המשובחת, ניתן היה לאפות בתנור כמות גדולה של עוגות בפעם אחת, דבר שחסך זמן רב. כמובן שגם חדרי ספח נבנו במפעל, משרדים, מחסני קירור, פינת אוכל, חדרי הלבשה ומחסן לאחסון הסחורה בקופסאות. כל פעולת ההעברה נעשתה בשעות הליל וזאת על פי הוראת עיריית תל אביב שחששה מהפרעות מהלך החיים והתנועה התקינה, אם הדבר יעשה בשעות היום. את ההעברה לוותה שמירה מטעם משטרת ישראל מחוז תל אביב, מחשש להתנגדות תושבי המקום.

יש לציין שעם כניסת המפעל למקום, בטלו כל ההתנגדויות של השכנים, שכן החשש של רעש והפרעות היה חשש ללא בסיס. הפעילות שהחלה בשעות הבוקר המוקדמות עד תחילת שעות הערב, לא גרמה לשום הפרעה, ויחסי שכנות קורקטית וטובה היו בין אבא לדיירי הבית. במשך שנה ומספר חודשים התנהל העסק על מי מנוחות כששמה הטוב של הקונדיטוריה ממשיך להלך לפניו. הסחורה סופקה בכל הארץ ורבים באו לקנות ישירות במקום ובפרט לכבוד שבת קודש.

הכל הלך למישרין עד הרגע בו התהפך הגלגל...

היה זה לפנות בוקר, בהודעה טלפונית פתאומית ממחלקת המים בעיריית תל אביב, נתבקש אבא לבוא מיד למקום המפעל, צינור מים ראשי של האזור התפוצץ ומים רבים הציפו בעוצמה רבה את חצר הקונדיטוריה והם אמרו שדאי חדרו גם לעסק פנימה. אבא הגיע בזריזות למקום ואכן החצר הייתה שלולית גדולה של מים, המים חדרו גם פנימה דרך פתחי החלונות והדלתות ומילאו את המקום כולו במים בגובה של שתיים וחצי מטר. הרס מוחלט שרר בפנים, כל המכונות נתמלאו מים, מערכת החשמל כולה קרסה, הסחורה הרבה צפה כקליפת אגוז על פני

המים, הקירות נרטבו והעלו אחר כך עובש. ובקיצור, מאות אלפי דולרים שהיו בהלוואה ירדו לטמיון בין רגע ללא יכולת מינימאלית להתאושש. חורבן והרס מוחלט! יש לציין שעל אף שאבא פנה בתביעה לעיריית תל אביב, על הנזק שנגרם לו, לא פיצו אותו אף לא באגורה אחת בטענה שהדבר הינו נחשב לכח עליון שאין לעירייה שליטה ואחריות עליו. ואילו חברת הביטוח שביטחה את המקום, טענה שחובת תשלום הפיצויים היא על חברת הביטוח של עיריית תל אביב שכאמור התחמקה מהתשלום.

תקופה קשה ביותר החלה מאז על אבא, כל מטה לחמו נשבר ומאבק של מלחמת קיום יומיומית החלה רודפת אותו באופן הקשה ביותר, מצד אחד החזקת וכלכלת הבית, ומצד שני רדיפת בעלי החובות שנבהלו על כספם ומיררו את חייו השכם והערב כשחלק מהם היו ידידי הטובים שהפנו לו עורף בשעת צרתו. גדול היה צערן של אבא על הדאגה היומיומית מאין יבוא עזרי, והדאגה הכללית מאיגרא רמה לבירא עמיקתא.

אך כאן, בעת הזאת, נתגלתה ליודעיו ומוקיריו שסובבו אותו, כוח אמונתו החזקה ובטחונו הרב בהקב"ה, הנותן לחם לכל בשר שלא יעזבונו לרגע. כשהיה נשאל אבא על מצבו, לא נשמעו ממנו תלונות ח"ו, אלא תמיד אמונה ותקווה. הוא עשה כל מאמץ להמשיך ולנהל את הבית כמימים ימימה ולמרות הכל המשיך בהכנסת אורחים וקבלתם בסבר פנים יפות. אף ילדיו לא הרגישו כמעט ממצבו זה, ופעמים מספר שמעתי מקרובי משפחה שונים שסיפרו בפליאה רבה על אבא, איך היו הם עצמם דואגים למצבו הקשה ואילו הוא עצמו הי להם לנוח ומרגוע.

בתקופה קשה זו הוכיח את גודל מעלותיו ושורשיו העמוקים עליהם גדל והתחנך כל ימיו בצל סבו הגדול הרה"ח ר' אברהם יוסף בקנרוט ז"ל. כאן נתגלה באמונתו העמוקה שהושרשה בליבו עד שהיה מסוגל להתמודד בבעייתו ללא שישבר ממנה כמלא הנימה. גם אמונתו האמיתית בדרך הצדיקים והחסידים אצלם גדל והתחנך, באו כאן לידי ביטוי, בהיותו שואב מכוחם בימי עברה ועגמת נפש, בכח אורם וקדושתם. בתקופה קשה זו הציב לפניו את אשר אמר והבאנו למעלה, "המצפן", דרך החיים של האבות המורים את אשר יעשון בעת מבחן של חושך ואפילה, שאילות וספקות. אז נתגלה אבא במלוא פנימיות דרך האבות הצרופה.

יש לציין שוב כפי שכבר כתבתי למעלה, שעל אף תקופה קשה זו, שרק מעט מן המעט שבתאורה על קצה המזלג הבאתי כאן, לא הפסיקו אבא ואמא ז"ל, להמשיך לעשות מעשי חסד עם האנשים, מחשש שמא אותם יהודים ימנעו עצמם מלהמשיך ולהיעזר בהם בגלל מצוקותיהם האישיות. הבית היה פתוח לפנייהם כבעבר והם נתקבלו בחמימות כשממידת הכנסת האורחים לא נגרע במאומה.

לא אמנע מלהזכיר לטובה את אותם קרובי משפחה שאבא כל ימיו היה מזכירם לטובה על עומדם לימינו בשנות צרתו לחלצו מהמייצר. דודנו הרב החסיד החשוב ר' ישראל משה סובל, ש"ב יעקב (ז"ק), העליר. ובן דודנו הבלתי נשכח הרה"ח ר' דוד צבי טירקל שעיימו היה לאבא קשר בל ינותק עוד משנים קודמות קודם למלחמת העולם, והיו בבחינת נפשו קשורה בנפשו, באהבה ובידידות מופלאה. וכן את שאר בשרו הרה"ח בשנ"ק איש האשכולות ר' אברהם יוסף (מוניה) שפירא שהעמידו אח"כ על רגליו ע"י ניהול חנות שטיחים בבני ברק.

זכרה להם אלוקים כל זאת לטובה ויעמדו לקץ הימים במהרה.

למען יצווה את בניו

חלק חשוב בחייו היו מאמציו בחינוך ילדיו בדרך התורה והחסידות המסורה לנו מדור לדור. לנגד עיניו עמד תמיד, כל ימי חייו חינוכו בבית סבו ר' אברומ'ע' וכל ימיו תמיד שאף שביתו יהיה המשך לבית זה ואורחותיו יתנהלו בדרכי אבות. תמיד סיפר על בית אבותיו ואף ניסה לשחזר את שהיה שם ולהעביר את אווירת הבית בו גדל וחונך, אל הבית אותו חנק. ימי ההתעלות שלו היו ימי שבתות וחגים, בהם ניהל את אורחות השבת ובעיקר את שעות הסעודות, בדיוק כפי שראה וחונך, כך העיד על עצמו. ואכן זכה והצליח בדבר והיו השבתות והחגים ימי התעלות והתרגשות מיוחדת לילדיו, ימים אשר הושרשו עמוק בתוכם וכך מנהלים הם היום את בתיהם שלהם. (ראה בפרק המיוחד על כך).

על אף קשיי הפרנסה הרבים, לא חסך אבא בשום פנים ואופן דבר הקשור בנתינת חינוך תורני וחסיד לילדיו. הוא דאג בכל כוחו לשלם שכר למוד למחנכי ילדיו, התעניין בצורה שוטפת ברמת לימודם והישיגהם, ובבא העת שלחם לשיבות קדושות כשגם שם לא פסק מלהתעניין בחינוכם וברמת לימודם. אבא היה טורח לבוא ולבקרו בישיבה כדי לחזק ידינו ולעודד את הלמוד, וכשהיה שומע על הצלחה והתקדמות, היה הדבר גורם לו לשמחה עצומה והרגישו עליו כי הינו שובע נחת מהדברים.

לא אשכח את התרגשותו הרבה בעת שנתקבלתי ללמוד בישיבת "הגאון מטשעבין" בירושלים, הוא הרגיש בזאת כגולת הכותרת בחינוכו, היה גאה על כך מאד וראה בזאת זכות אבות, כך גם בעת שנתקבלו אחי לישיבה גדולה מזו.

אבא היה מטיפוסי הדור הישן על אף שהיה איש מסחר פעלתן למען הפרט וכלל, איש חסד ורב מעש. ולמרות שאלו הצריכו אותו להתאים עצמו להתקדמות הדורות בכל שטחי החיים, הרי שבמהותו ופנימיותו,

עם גדולי ישראל רבנים וחסידיים

אבא זכה לקרבתם של גדולים וצדיקים מגדולי וצדיקי הדור ואף זכה לראות רבים במו עיניו ורישומם ניכר היה עליו כל ימי חייו. הוא זכה

להשתתף בכנסיות הגדולות שהתקיימו בווינה בשנים תרפ"ג ותרפ"ט שם ראה את הגלריה הנפלאה של כל גדולי ישראל לכל חוגיהם אדמו"רים ומנהיגים חסידיים לצד ראשי ישיבות ומנהיגים ליטאים. בעת מגוריו בווינה זכה להיות אצל אדמו"ר בית רוזין ובפרט הסתופף בצל קדשו של הרה"ק האדמו"ר רבי ישראל מטשורטקוב זצ"ל ואף זכה להיות אצלו בליל הסדר אבא סיפר שפעם נכנס לרבי בהיותו בביקור בטשורטקוב יחד עם סבו הר"ר אברומצ'ע ובידו פתקת בקשה (קויטל) להינצל מגיוס לצבא. סיכויו להיפטר מהגיוס היו אפסיים עקב גופו החסון והיותו נראה גיבור חיל. אבא נכנס לרבי עם סבא ומסר את הקויטל, הרבי קראו ואמר: "די וועסט נישט דינען" (אתה לא תשרת) אבא שחשש



הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב

מאד מגורלו לא היה בטוח עם הרבי מספיק שם לב לבקשתו וחזר שוב ועל בקשתו, הרבי סובב פניו לסבא ואמר בקפידה: "אברומצ'ע, וואס ויל ער פין מיר איך האב גזאגט אז ער וועט נישט דינען" (אברומצ'ע מה הוא

[illegible][illegible][illegible]

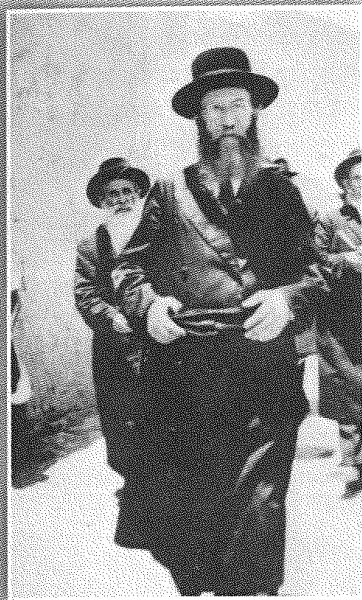
תעודות לידה

רוצה ממני הרי אמרתי לו שלא ישרת) ואכן כך היה. אבא חזר ללבוב לבית אמו הוא לא התייצב והחיילים באו לקחתו, האמא שראתה מחלון ביתה את החיילים מתקרבים, נבהלה מאד וביקשה מאבא שלפחות יכנס למיטה ויאמר שהינו חולה וכך לא ייענש על אי התייצבותו. הוא נשכב במיטה ואמו אמרה לחיילים שיש לו חום גבוה, הם הורו לו למדוד חום כשהמדחום מתחת לבית השחי ואכן היה לו חום, הם לא היו משוכנעים שהדבר נכון ועל כן הורו לו לשים שני מדחומים מתחת לשני בתי השחי ואכן הייתה מעלת החום זהה. הם הבינו שהוא אדם חולני ושחררו אותו מההתייצבות והגיוס.

אבא סיפר שפעם נכנס עם קויטל לרבי ובו מוזכרים שניים מדודיו, אחד חולה ואחד בריא. את הקויטל של הדוד הבריא הפך הרבי ושם בצד, ואילו את הקויטל של הדוד החולה קרא ואיחל אריכות ימים. אבא ניסה שוב להגיש את הקויטל שהרבי הפך, שכן הדבר היה נראה כל כך פשוט אצל הרבי עד שנדמה היה כטעות. אך הרבי שוב הפך ולא הגיב. בבואו הביתה נתברר שהדוד הבריא נפטר לפתע.

אבא היה דבוק בכל ליבו ונפשו להרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב. זוכר אני כי באחת השנים שכבר היה חלש ביותר וסבל מאד ממחלתו כך שכל תנועה ותזוזה הייתה לו לטרחה גדולה, אמר לי בעת יושבי עמו בחנות השטחים אותה ניהל, כי הלילה י"ג כסליו יום היארצייט של הרבי ורוצה הוא להשתתף בסעודה. אמרתי לו שאולי כדאי שימנע עצמו מזה אך אבא בשום פנים ואופן לא הסכים ואמר לי בנימת תרעומת: הייתכן בי"ג כסליו שלא אשתתף בסעודת יארצייט לרבי?! והלך במאמצים מרובים. הוא לא ויתר.

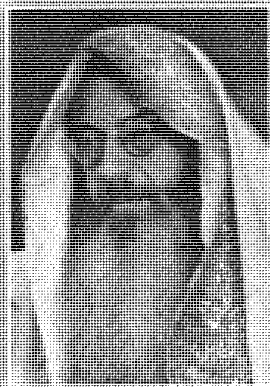
כמו כן היה מקורב ביותר לאדמו"רי בית טשורטקוב בארץ ישראל, הרה"ק רבי נחום מרדכי בעל ה"דורש טוב" והרה"ק רבי שלמה בעל ה"דברי שלמה". בעת מחלתו האחרונה של בעל ה"דורש טוב", היו פעמים ששכב בביתו ה"אסותא" ולא תמיד נתנו לחסידים להיכנס מחמת חולשתו, אבא תמיד יכול היה לבקר, וראוי לציין שאכן זכה גם לקרבה מיוחדת גם לאחר הסתלקותו מהרבנית מרת חוה לאה, אשת האדמו"ר זצ"ל שהייתה דמות מיוחדת בפני עצמה. גם האדמו"ר הקדוש בעל ה"דברי שלמה", הראה קרבה מיוחדת לאבא והיה מרבה לשוחח עמו, וזכורני בימי ילדותי שנוהג היה הרבי לחלק בליל חג הפסח מצה לחסידיו לליל הסדר, אבא



הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב
בעל ה"דורש טוב"

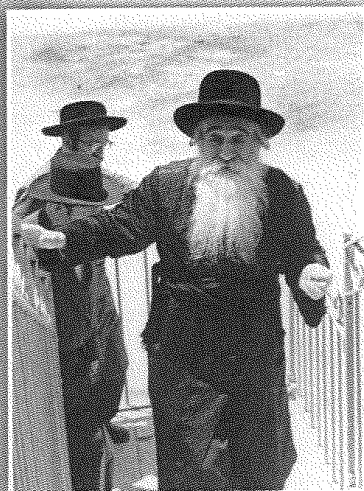
קיבל מהרבי שלש מצות בהם קיים את מצת מצווה.

לאחר הסתלקות הרבי בעל ה"דברי שלמה" ארע מעשה קשה שאבא זכה להביא לתיקונו כמידת יכולתו, וזהו ספור המעשה: הרבי נטמן בחלקת אדמו"רי בית רוז'ין בנחלת יצחק, (יש לציין שלאבא היה חלק גדול ביותר בעשיית חלקה מיוחדת זו) באחד הימים הניחו לקבורה מול ראשו של הרבי, רבנית שהייתה גרה בתל אביב בת קדושים מפורסמים ומכיוון שהמצבות בתל אביב מונחות בעמידה ולא בשכיבה, הרי מלבד הרגשת חילול קברו של הרבי בהטמנת אשה מלפני ראשו, הרי שגם מצבתה הסתירה את מציבת הרבי. הרבנית מרת רחל אשת הרבי והרה"ק רבי שלמה'ניו מסדיגורא - גיס הרבי ואחי הרבנית, היו מזועזעים עד עמקי נפשם כשהרבנית לא מוצאת



הרה"ק רבי שלמה מטשורטקוב
בעל ה"דברי שלמה"

הנחה לעצמה, הם פנו אז לאבא שהיו לו קשרים עם גורמים שונים בחברא קדישא ובקשוהו לטפל בעניין כך שאפילו אם מעשה הקבורה אבוד ואי אפשר לשנותו, לפחות לסלק את המצבה. אבא פנה למנהל החברא קדישא הרב אליעזר הגר וסיכם עמו על הורדת המצבה. לא אוכל לשכוח איך בליל שבת שלאחר סדור העניין,



הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן

רחל מטשורטקוב. בטיש זה השתתפו הרה"ק "הדברי שלמה" מטשורטקוב והרה"ק רבי שלמה חיים מסדיגורא. כן הייתי עם אבא בשולחנו הטהור של הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן בביקורו בארץ בשנת תשי"ח.

* * *

בעת מגורי אבא בלבוב נהג אבא להתפלל רבות בבית מדרשו של הרה"ק האדמו"ר רבי אברהם יעקב מבאיאן לעמברג. אבא זכה לקרבה מיוחדת מאת האדמו"ר והייתה לו שם חזקה להגבהה הפוכה בשמחת תורה. אבא היה נכנס אליו רבות להתייעצות



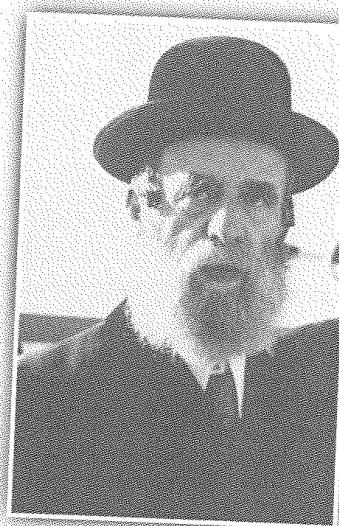
משמאל: הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב. באמצע: הרה"ק רבי אברהם יעקב מבאיאן - לעמברג מימין: הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב בעיר המרפא מרינבאד

יצאו לקראת אבא רבי שלמה'ניו והרבנית מטשורטקוב כדי להודות לו על פעילותו כשרבי שלמה'ניו מוסיף בהתרגשות ואומר: דע לך ר' אורי, לעתיד לבא הרבע'ס יצאו לקראתך."

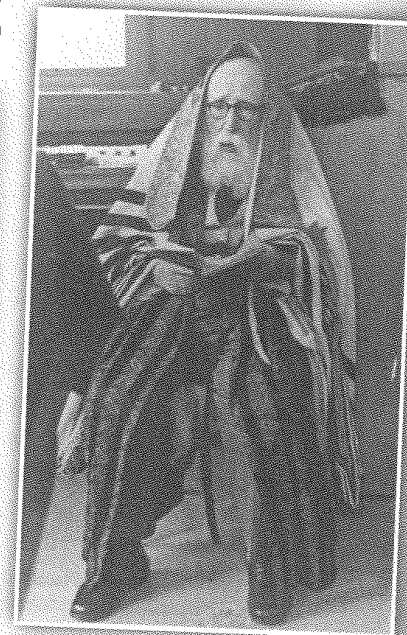
אבא כיבד את הרה"ק בעל ה"דברי שלמה" בסנדקאות בברית המילה שלי ושל אחי הרב מרדכי נ"י. אצל אחי הרב אברהם נ"י, היה הסנדק הדוד רבי אברהם יעקב דרמברדיקר מגאלץ.

אבא זכה לבקר גם בהיכלו של הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין בווינה ובארץ ישראל ואצל ממשיכי דרכו הרה"ק רבי יעקב בעל "אהלי יעקב" והרה"ק רבי יצחק בעל ה"שיח יצחק". הוא דיבר על כך תמיד בהתרגשות לא שמעתי ספורים מיוחדים.

גם אצל הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא - תל אביב, בעל ה"אביר יעקב", נהג אבא להשתתף בטיש אצל הרבי ביום י"ג תשרי, יומא דהילולא של הרה"ק ה"אור ישראל" מסדיגורא, אביו של הרבי והרבנית



הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא בעל ה"אביר יעקב"



הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין

בנושאי העסקנות הציבורית בהם עסק. אבא היה מתרגש ביותר בעת שהיה מדבר מהרבי וסיפר תמיד על דביקותו המתמדת, חכמתו הרבה ואצילותו ובמיוחד ההרגשה של כל מי שעומד במחיצתו, כי עומד הוא לפני קדוש עליון וצדיק נשגב.

בלבוב גר בשנים האחרונות שקודם המלחמה הרה"ק רבי מנחם נחום (רבי נחום'ניו) מהוסיאטין, חתן הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין שהיה מפורסם כקדוש עליון וצדיק נשגב והיה אמור למלא את מקומו של חמיו, אך רצתה ההשגחה אחרת וניספה בשוואה ואת מקום הרבי מהוסיאטין מילא חתנו השני הרה"ק רבי יעקב מהוסיאטין בעל ה"אהלי יעקב". רבי מנחם נחום גר בוינה קודם מגוריו בלבוב ובעת שעבר לגור שם, בשנת תרצ"ז, השאיר חפצים שונים אצל הדודה מרת גיטל טירקל. אבא זכה באחד מביקוריו בוינה להעביר לרבי את חפציו מוינה ללבוב ואז קיבלו הרבי בחביבות יתירה ואבא נקשר גם מעט אליו.



הרה"ק רבי מנחם נחום מהוסיאטין

כמו כן היה גר בלבוב בנש"ק מגזע אדמו"רי בעלז ושמו היה הרה"צ ר' הערשלי פורמורנאר (ע"ש העיר פומרין) הוא היה דמות מיוחדת של יהודי צדיק ונללב שכולו אומר אהבת ישראל. היו לו מנהגים מעניינים ביותר ואחד מהם היה ביום שישי להתפלל מנחה ממש בצאת הכוכבים והקפיד בתוקף רב על כך באומרו שמתפלל הוא מנחה מאוחר מאד, שמא יש יהודי שעדיין לא הספיק לסגור את חנותו וכדי שלא יחשב למחלל שבת. בנו הרב הצדיק ר' משה'ל, המשיך את בית מדרשו והיה ידוע כתלמיד חכם גדול ובעל חסד. אבא התפלל שם פעמים רבות וזכה לקרבה מיוחדת מהם.

אבא זכה להיקרא פעם בקודש למרן האדמו"ר רבי אהרן מבעלז וזאת עקב טובה מיוחדת שהרבי בקש מאבא שיעשה ליהודי מסוים. מה הייתה הטובה אבא לא רצה לומר לי, אך זאת סיפר: כשנכנס, ישב הרבי בקולפיק (כידוע נהג כך הרבי מבעלז לשבת פעמים רבות אבל לאבא היה זה חידוש שכן לא ראה זאת אצל רבותיו הקדושים מרוז'ין) ולאחר מכן ליווה אותו לדלת ונפרד ממנו בחמימות רבה.



הדוד הגאון רבי בן-ציון כץ מטשרנוביץ

כידוע, נישאה דודתו הרבנית מרת מרים ייטא שלש פעמים (ראה צאצאי ר' אברומצ'ע בקנרוט) אבא זכה לקרבת כל הדודים הרבנים הגאונים. את הדוד רבי בן ציון כ"ץ מטשרנוביץ, זכה לשמש במשך תקופה בעת היותו בוינה. ואילו אצל שני הדודים הגאונים רבי חיים רבינוביץ מבוקרסט ורבי אברהם יעקב דרמברדיקר מגאלץ, היה נחשב ממש כבנם. ידם לא זזה מידו והתמסר רבות למענם. את הדוד האחרון זכיתי יחד עם אחיי להכיר בהיותנו הולכים לבקרו מידי יום שישי בביתו ברחוב בן עטר 10. הוא שמח עמנו תמיד וברך אותנו. הוא היה תלמיד חכם גדול, פוסק וצדיק נשגב ומאור פניו העיד על גדלותו וקדושתו.

מלבד אדמורי בית רוז'ין, יש להדגיש עוד כי אבא היה דמות מפורסמת ביותר בקרב רבני תל אביב וזקני החסידים בענפי החסידות השונים. עם בואו לארץ, החל לאחר תקופה קצרה להתפלל בביהכנ"ס החסידי המפורסם "יבנה", שהיה המרכז הגדול ביותר לחסידויות ובעיקר חסידי

רוז"ן, טשרנוביל ויהודי גליציה. הגבאי הראשי היה החסיד המפורסם ר' ישראל מייזליס שהיה מחסידי הוסיאטין, ובן עירו של אבא ומגדולי העסקנים. כשהגיע אבא להתפלל שם בפעם הראשונה (בשנת ת"ש), התרגש ר' ישראל מאד לראותו ומיד כינס את ראשי הצבור כשברצותו לפנות את מקומו ולתת לאבא להיות ראש הגבאים. אבא לא הסכים בשום אופן לדבר, אבל הצטרף להיות גבאי ומונה אף כגזבר ודעתו הייתה המכרעת כמעט בכל שאלה. אמרו שבבית הכנסת "יבנה", התפללו כארבע מאות רבנים יוצאי רוסיה וגליציה. בין הדמויות הבולטות שהתפללו שם היו: הגאון ר' מרדכי אריה הלוי הורביץ מבאנילה, הגאון רבי ראובן מרגליות, הגאון רבי אהרון קמינקר, רבי יונה הוכמן ואחיו רבי שלום הוכמן, הרב חיים ליברזון, ראש מחלקת הכשרות, רבי נחום מרדכי פרוס, ראש השוחטים לעופות, הרב זאב אריה רבינר, ת"ח מופלג והוגה דעות מגדולי תלמידי רבי יצחק ריינס מלידא, הרב זלמן פרשל, יהודי ת"ח מובהק אציל מידות ובעל חסד, תלמיד מובהק לגאון רבי משולם ראטה מטשרנובין, חסיד טשורטקוב. כל אחד מהם ראוי למאמרי הערכה מיוחדים יחד עם עוד רבים שאינני זוכר את שמם מחמת רוב השנים. בעלי תפילה מיוחדים היו שם כהרה"ח ר' יהושע צפת, ראש השוחטים בתל אביב לבהמות גסות, הרב מרדכי הרשטיק, חזן חסידי רבני ותיק דמות של דורות קודמים מיוצאי הונגריה, הרב משה דוד גביר מפרשוב היה בעל שחרית בימים הנוראים, דמות חסידית אצילית מובהקת. לא תשכח דמותו של הגבאי החסידי המפורסם שפעל לצידו של אבא הרה"ח ר' יוחנן אוורבך, ואחיו יקר הנפש ר' דוב, כן תיזכר דמותו המופלאה של הסופר הדגול הרב אלתר מאיר מחסידי טשורטקוב, אשר הייתה לו מסעדה ברחוב גרוזנברג ולשם היו הולכים רבים לשבוע את נפשם והרבה התוועדויות חסידיות נערכו במקום. אין פלא בדבר שאבא במעמדו המיוחד, השפיע והקרין מהודו וניסיונו העשיר ועיסוקו בעסקי חסד וציבור, העמידוהו בתל אביב בכותל המזרח, כשגם רבני תל אביב האחרים, חברי הרבנות הראשית, רבני השכונות והאזורים, הכירוהו היטב, העריכו אותו והתחשבו בדעותיו.

יש לציין שאבא גר במרחק רב מבית הכנסת "יבנה" ברחוב אלחריזי שבצפון תל אביב, ולמרות זאת לא נמנע מללכת לשם פעם בחודש להתפלל ואף לקח אותי עימו בהיותי ילד כבן ארבע חמש ועל אף הקושי

הבריאותי שלו, לא ויתר מלהתפלל עם זקני החסידים וחשובי הרבנים וכך גם השריש לבניו, לי כילד קטן עוד ב"יבנה" ואח"כ לי ולאחיי בטשורטקוב, שם זכינו והיו עוד מזקני החסידים שנסעו לאדמו"ר הזקן זי"ע.

בעת שאבא עבר לגור בדירתו שברחוב שד' רוטשילד בשנת תשט"ו, מיעט ללכת להתפלל בבית הכנסת "יבנה" כיון שגר קרוב לבית מדרשו של הרבי מטשורטקוב והחל להתפלל אצל הרבי בקביעות, כשמידי פעם עוד הלך להתפלל ב"יבנה". אך לאחר זמן קצר התפטר מהגבאות והפסיק את תפילתו שם. את קופת הגזברות העביר לידידו הדגול, הגבאי הרה"ח ר' יוחנן אוורבך. כשבקופה היה סכום כסף נכבד שאיפשר להמשיך להחזיק את בית הכנסת וההוצאות הכרוכות בהחזקתו במשך תקופה ארוכה.

לקראת שבת

בין שעות הילדות היפות הזכורות ועומדות לנגד עינינו מאז ועד עתה, היו ללא ספק ימי השבתות והחגים, אותם ימים של התעלות רוחנית לכל נפש יהודית. ימים אלו זכורים לכל אחד ואחד כגודל ההכנות שנעשו לכבודם ובגודל מעלתם בכל בית יהודי. ככל נפש הומייה, נזכרים אנו בגעגועים עצומים במאורעות וההנהגות שהיו בימים אלו. והיו הדברים קבועים כחוק בל יעבור: החל מיום רביעי שבשבוע, נערכו ההכנות לשבת כשחלק ממאכלי השבת בושלו באותו יום, ביום חמישי נוקה וצוחצח הבית כפלטרין של מלך ובליל שישי (יום חמישי בלילה) היה השולחן ערוך ומוכן לקראת שבת. כמובן שגם טעמים של המאכלים ממטבחה של אמא, היה בטעם מיוחד, כשטעם קדושת השבת הורגש בהם.

מה נהדר היה מראה השבת ברחובה של עיר, על אף שתל אביב לא הייתה עיר של תורה וחסידות אלא עיר של חולין, הרי בפרוס השבת את כנפיה, הייתה היא נכרת בכל רחובותיה והכל הרגישו כי באה שבת באה מנוחה. מה נפלא היה מראה פני ההולכים לבית הכנסת החל בדמדומי החמה ועד צאתה. אבא מלווה בשלושת בניו, היה אחת הדמויות המיוחדות שפארו את הרחוב השבתי ורבים מהשכנים ואפילו החילונים שבהם, היו עומדים בחלונות בתיהם ומביטים לעברנו כאומרים יהי כן לשבת הבאה. לא תשכחנה דמויותיהם המיוחדות של החסידים ואנשי מעשה שמהירו אף הם בדרכם לבית הכנסת. בין הדמויות הקבועות איתם נפגשו היו: הגאון רבי מנחם מנדל אהרנברג אב"ד בתל אביב ומחשובי חסידי בעלז, הרה"צ רבי זעליג שפירא בן הרבי מדרהוביץ. רבי אהרון למברגר חתן הרבי מקאפטשניץ, ר' אביש זיס-החסיד הקומראני שההדיר והוציא את ספרי רבותיו, הנדיב המופלא ר' דוד בלום חסיד בעלז שהתפלל אצל הרבי מסדיגורא, ראש השוחטים רבי נחום מרדכי פרוס, העסקן ר'

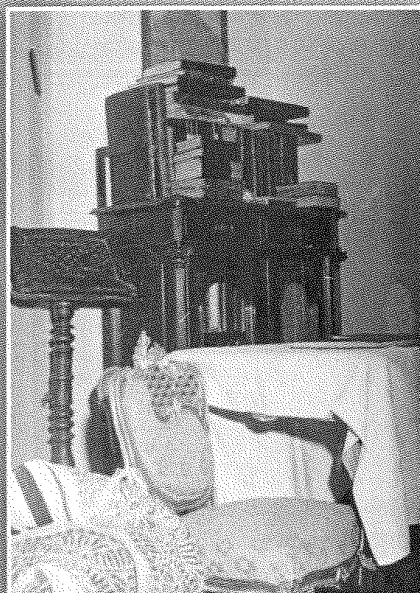
אליעזר לנדא ור' ניסן קלמן ואחיו היו גם הם חלק מהנוף ואילו משנים קדמוניות לא ישכחו ר' אברהם יוסף מינצר, ר' יעקב תלמוד, משפחות ברטלר ושלזינגר, ר' יוסלה ווקסמן איש החברא קדישא ששימח אלוקים ואדם ועוד רבים שאינם נזכרים כאן. כמובן לא יפקד בית מדרשו של הרבי האדמו"ר מבוהוש זצ"ל, אליו נכנסנו כמעט מידי שבת כדי לשמוע את הקידוש מפי הרבי וזאת מלבד היותנו אנו הבנים משלימי המניין היומימי אצל הרבי. ואילו בבית הכנסת דחסידי טשורטקוב, המקום שהיה אבן היוצר לאותם צעירי חסידים שזכו להסתופף תחת קורת גג אחת עם זקני החסידים שרבים מהם זכו לחסות בצל כנפי כל ארבעת אדמו"רי בית טשורטקוב, המקום והאווירה ששררה בו לא תשכח מעולם, החום והדבקות החסידית בתפילה, בקידושים ובהתוועדויות החסידיות ריממו את הנפש וקידשו את הנשמה כשיחותיהם של זקני החסידים, היו שיחות לגבוה. (ראה בפרק להלן).

גם כאן בשטיבל המלא חסידים וותיקים היה לאבא את מקומו המיוחד בין הבעלי בתים החשובים כשהינו מוערך על ידם ביותר, דבריו נשמעים ומתקבלים בחשיבות הראויה וכמים פנים אל הפנים, גם אבא הרגיש כאן בביתו ועל אף קשייו בהליכה בשנותיו האחרונות, לא ויתר על תפילת שבת בחברת החסידים והיה לו הדבר למשיבת נפש.

ואם בהכנות לשבת מה נשגב ונהדר היה המראה, הרי שבעת חזרתנו לשלום לביתנו ומלאך טוב יענה אמן ואף מלאך רע יענהו בעל כורחו, הבית מואר באור יקרות וריח ניחוח של מאכלי שבת יחד עם ריח החלות הטירות המורגש בחדר, כל זאת משובב היה את הנפש הנכנסת הביתה. בגעגועים ובאהבה היה מתאר אבא את לילות השבת אצל הסבא כשהינו מוקף בבניו ובנותיו ונכדיו. זכרונות אלו רצה אבא להנחיל לבניו ומיד החל לומר "שלום עליכם" בניגונו עתיק היומין של הסבא עם שאר הפרקים הנלווים אליו. גם הקדוש שנאמר בצלילות ובמתינות היה בנוסח האמור. מטעמיה של אמא שטעם גן עדן של שבת היה להם, מלווים היו בצלילי הזמירות ודברי התורה שרוממו את הרוח לעולמות עליונים. כך גם נהגנו בבוקרו של שבת ואחר כך בערבנו בסעודה שלישית. על אותם שבתות במחיצת ההורים זכרונם לברכה, שהיו ואינם נאמר: "וינפש" "וויי אבדה נפש".

החסיד רבי דוד זיידמן מי שהיה נאמן ביתם של האדמור"ים והו"ל את הספר "ישמח ישראל" לרבנו הקדוש. בקי בש"ס ופוסקים ומפאר החסידות.

הגאון החסיד והחריף רבי אברהם יעקב פרידמן מחבר ספר "האזוב", חבר הרבנות הראשית בתל אביב, גאון מופלג חריף בחסידותו אשר שימש כבעל התוקע ושליח הצבור והיה גם דמות חינוכית לצעירי הצאן. גם



חדר התפילה של האדמור"ים

אברהם דנק שהיה מתלמידי ישיבת חכמי לובלין וזכה להיות תלמידו של רבי מאיר שפירא עוד במקום מגוריו בסאנוק וסיפר כי בעת שבקש ללמוד בלובלין כתב לו רבי מאיר "עיני מייחלות לראותך שוב בין תלמידי". רבי אברהם היה גדול בתורה ואציל במידותיו ובעל קורא במשך שנים רבות, רבי צבי הערשל ריידל הבעל קורא המפורסם, רבי ישראל רפפורט שגר בבני ברק ובא כל מספר שבועות אל הרבי, דמות של חסיד רוזינאי אמיתי

בית הנסתה דחסידי טשורטקוב בתל אביב

כפנינת חן בכתרה של תל אביב היה הבית הפינתי שברחוב אחד העם 89 פינת רחוב החשמונאים בתל אביב. שם איוו להם למשכן רבותינו הקדושים הרה"ק רבי נחום מרדכי בעל ה"דורש טוב" ובנו הרה"ק רבי שלמה בעל "הדברי שלמה" האדמור"ם לבית טשורטקוב זי"ע. כאן בשתי דירות, האחת מקום מגורים והשנייה בית הכנסת. היה זה מקום ומרכז רוחני לחסידות טשורטקוב החל משנת תרצ"ט, השנה בה עלה הרבי בעל ה"דורש טוב" לארץ הקודש לאחר שנמלט מוינה עקב כבושה על ידי הנאצים ועד שנת תשי"ט השנה בה נסתלק הרבי הקדוש בעל ה"דברי שלמה", היה כאן ריכוז מופלא של זקני החסידים אשר זכו עוד להסתופף בצילם של אדמור"ים הקדושים האדמוה"ז רבי דוד משה זי"ע והאדמור"ר רבי ישראל זי"ע. כאן נמצאו רבים וטובים מסלתה של חסידות מפוארת זו שהיו גדולי התורה והחסידות בעלי השגה ומוח, העוסקים בעבודת הקודש ואף



כותר המורה כביהכ"ס דחסידי טשורטקוב בתל אביב

העושים למען ביתם בחיי היום יום שדמות רבותיהם הקדושים עמדה תמיד לנגד עיניהם. בין דמויות ההוד המיוחדות, יש להזכיר את הגאון

שכולו הדר וללא רבב על בגדיו כמו כן היה מבעלי התפילה, החסיד רבי בערל (בערצ'ה) רוט. מבעלי התפילה המפורסמים היו: רבי משה חיים טשיל בעל המוספים ורבי יהושע צפת ראש השוחטים (ר' שיעלה שוחט), שניהם בעלי תפילה שפיהם הפיק מרגליות בהיותם מעתיקי שמועה של מוניש חזן, החזן לבית טשורטקוב. לא תשכח דמותו המיוחדת של הצעיר שבחבורה רבי זלמן הוכרמן יליד קראקא, איש האשכולות שהיה גדול בתורה ובקיא בחסידות וחריפות חסידית הייתה ניכרת בכל אמרותיו והיה מרתק את שומעיו. הוא גם ניחן בקול ערב והיה מבעלי התפילה שערבו ונעמו לשומעיהם.

גם דמותו של רבי מרדכי שרגא העשיל בן הרבי מקאפיטשניץ לא תשכח, דמות נפלאה של אצילות וחסד. גם בעלי בתים בעלי שם ויקרי ערך היו ממתפללי בית הכנסת וביניהם: רבי פנחס שפירא ובנו רבי אברהם יוסף שפירא, רבי נחום יואל הלפרין, רבי חיים גיטלר, רבי יהושע רוט, רבי אליעזר פרנקל, ד"ר שמואל לב הרופא החרדי ומנהל מחלקת לב בבית החולים איכילוב. הדוד רבי פנחס בקנרוט, ש"ב רבי דוד בקנרוט שבא מפעם לפעם, רבי יצחק רוטשטיין, רבי יעקב מצגר שנפטר בהיותו בן מאה ואחת, רבי ישעיהו גרינוולד, רבי בן ציון צפת, רבי אלימלך מרמולשטיין ת"ח מובהק, רבי אריה רוזנהויך הגנן, רבי אליעזר שר הגבאי שמשור היה בכל ליבו ונפשו לביהמ"ד ועוד רבים טובים שקצרה היריעה מלהזכירם וגם המוח בעיתות הזמנים שכחם.

ייחודיות מיוחדת הייתה כאן לבית החסידים, לא היה זה מקום כינוס סתמי לתפילה אלא חממה מיוחדת במינה ובית היוצר. בבית הכנסת הורגשה התעלות ודביקות, כל כינוס והתוועדות היה בעל תוכן רוחני עליון, הקידושים בשבתות וימים טובים היו מעין סוד שיח של מלאכי עליון. שיחות החולין של זקני החסידים והעלאת השמות של רבותינו וזקני החסידים בסילודין, היו אמרות לגבוה שרק הקשור והדבוק בחיי דאילנא קדישא יכול להבינם ולהשיגם. לגימת כוסית הקוניאק שעליה נאמר "גדולה לגימה שמקרבת", לא הייתה לגימה סתם אלא הוסיפה השראה למעתיקי השמועה שהעבירו את התורות והסיפורים של החסידות לדורות הבאים אחריהם ולשומעיהם. ימי הפגרא ובפרט סעודות היארצייט, כימי כפורים היו, בחרדת קודש ישבו בימים אלו, הושענא רבה, ג' חשוון, י"ג כסליו, י"ט כסליו, ימי היארצייט של רבותינו

הקדושים, והיו הקולות מספרים אלו לאלו מפה לאוזן בכל פינות החדר, כקולות הר געש שלבת האש רותחת בתוכו. והיה אורו של אותו יום משפיע על הנפש והנשמה, לילה כיום יאיר, גם בימים שלפני וגם בימים שאחרי ואשרי עין ראתה כל אלה. זכה בית הכנסת זה ובו התפלל מידי שבת הרה"ק רבי שלמה חיים מסדיגורא, אחי הרבנית מרת רחל. הצדיק שהיה קדוש עליון צדיק נשגב ונתיב לא ידעו עיט, זכינו פעמים אחדות בימי שביעי של פסח לשבת כאן בשולחנותיו הטהורים ולשמוע אותו בתפילותיו לפני העמוד, בליל יום כפור. תפילת כל נדרי ותפילת נעילה.

יש לציין שכאן במקום זה היו שכיות חמדה של רבותינו הקדושים, בחדרו של הרבי היה הציוד של החצר עוד מטשורטקוב ומוינה. גם תמונה מעניינת של הרב בעל התניא שהייתה מעשה אומן בכתיבת כל התניא בצורת דיוקנו, הייתה תלויה בחדר הרבי. בחדרים האחרים היו חפצים אישיים שהיו שייכים לרבותינו, ריהוט וינאי עתיק ואף תמונות נוף ענקיות ועתיקות שהביעו את יופי מעשי הבריאה. אך חשוב מכולם היה ארון הקודש מכסף שהיה שייך לאדמו"ר הזקן והיה מדהים ביופיו ורבים באו לראותו בהיותו בעל חשיבות עליונה.

כבר הבאנו למעלה את החשיבות המיוחדת שהייתה לקידושים שנערכו מידי שבת. מקום מיוחד נתייחד לאמא

ע"ה שלקחה על עצמה להכין קוגל שהיה מיוחד בטעמו השבתי מידי שבת בשבתו ולא אגוזים אם אומר, כי אמא הקדישה בקוגל זה את תמצית נשמתה ודם ליבה וראתה בזאת מצווה שזיכיה משמים לכבד בזאת את השבת ולרומם את ישיבת החסידים, כשקוגל זה קירב גם הוא את הלבבות כאותה לגימה. ואכן הכל הוקירו אותה בעבור זה. יש לציין כי בעת שנערכו שמחות והנהוג היה שבעלי השמחה מביאים קוגלים



ארון הקודש מכסף של האדמו"ר מטשורטקוב

משלהם, לא ויתרו המתפללים בשום אופן על הקוגל שלה. לטוב ייזכר הגבאי המסור ר' אליעזר שר שזכות גדולה הייתה לו בהחזקת בית הכנסת והוא הלך לביתנו מידי שבת כדי לקחת את הקוגל והרגיש בזאת זכות גדולה וכבוד מיוחד.

בשנת תש"ל חלתה אמא וקבלה את התקף הלב הראשון. מאז נחלשה מאד ונאלצה בפקודת הרופאים להוריד מעליה הרבה מעול הבית ולכן הפסיקה לאחר שבע עשרה שנה במשך תקופה של שנתיים לעשות את הקוגל, דבר שהיה למיגנת ליבם של המתפללים. בין האנשים המיוחדים שהצטערו על כך הייתה הרבנית הצדקנית מרת רחל ע"ה מטשורטקוב, והסיבה הייתה לדבריה, שאחיה הרה"ק רבי שלמה'ניו אשר מחמת בריאותו לא יכול היה לאכול שום קוגל אחר כיוון שאלו הזיקו לו ואילו קוגל זה לא גרם לו נזק והיה אוכל אותו לכבוד שבת, ומאז שאמא הפסיקה להכין זאת, לא הכניס לפיו מאכל זה. סיפר רבי אברהם דנק שהיה מלווה את הרבי לביתו מידי שבת, כי בעת שהחלה אמא שוב לקיים את מצוותה אמר לו הרבי ר' שלמה'ניו: היום כשאכלתי את הקוגל הייתה לי שמחה גדולה ולא בגלל ששוב יש לי קוגל לאכול אלא בגלל שבכל טעימה וטעימה מהקוגל הרגשתי כי הגברת בקנאות חזרה שוב לבריאותה ועל זה שמחתי מאד.

אין ספק שבית כנסת זה שהיה מקום לתפילה ולחסידות במחיצתם של זקני החסידים שהשפיעו עלינו מאור תורתם וחסידותם, וזכותם של רבותינו הקדושים ז"ע, עיצבו את דמותנו ורוחנו לעתיד והיו לנו לנתיב דרכנו בזכותו של אבא שעל אף קשייו הבריאותיים השונים לא חס על בריאותו ועשה ככל שביכולתו להתפלל שם מידי ולפעמים מתוך מסירות נפש של ממש. למען אשר יצווה את בניו ללכת בדרך החסידים הראשונים כל הימים.

שני מקומות נוספים בהם עיצבו את דמותנו היו: א. בית מדרשו של האדמו"ר ממודז'ץ, רבי שמואל אליהו טאוב בעל ה"אמרי אש", שבדמותו האצילית המיוחדת ובנועם הליכותיו המיוחדות, כבש את ליבם של צעירי תל אביב שנסחפו לבית מדרשו מידי שבתות וחגים כדי להנות

מנועם זמירותיו ומדברי אמרותיו. לרבים היה המקום למשובב נפש וכאן עיצבו את דרכם בחסידות. כאן היה המקום כאבן שואבת לפרחי הצאן התל אביבי שלא ישכחו מקום נפלא זה.

ב. בית כנסת נוסף מעניין שהיה בשכונתנו, היה בית הכנסת של "הפועל המזרחי" ברחוב "אחד העם". כאן נתקבצו ובאו דמויות ייחודיות ביותר שהיו סמל לדורות העבר. בבית כנסת זה התפלל רבה של תל אביב רבי איסר יהודה אונטרמן ואילו רבו של בית הכנסת היה רבי חיים יצחק לפקין, נין ונכד לרבי ישראל סלנטר. אך עולה על כולם הייתה דמותו המופלאה של הגאון רבי ישראל איסר שפירא בן הגאון רבי רפאל מוולוז'ין וגיסו של רבי חיים מברסק. גאון וגדול ליטאי מדורות קודמים שהתורה הייתה כל חייו וכבר בשעות המוקדמות של הבוקר נשמע קול התורה שלו מהדהד בבית הכנסת. על אף גדלותו וגאונותו בתורה, התנהג בפשטות וקירב כל אחד לפי מעלתו. דמויות נוספות אותן אזכיר הם ר' יצחק ירד - מגיד השיעור, ר' נפתלי הרץ הלוי - נכד רבה של יפו, ר' פנחס קהתי בעל "המשניות המבוארות", ר' יחזקאל לנציצקי - חסיד רדומסק ועוד יהודים רבים ויקרים שאינני זוכר את שמם בעת זו.

מיו האחרונים

שנת תשמ"א הייתה שנתו האחרונה בחייו של אבא, בה השלים את שנותיו לאלוקים והחזיר את נשמתו לבוראו ביום ה' אלול ערב שבת קודש.

בתחילת חודש אב זכה אבא להיות בשתי בריתות אצל נכדיו בני אחיי אברהם ומרדכי אצל בניהם אברהם ואריה שגם זכו ב"ה להעמיד בתים בישראל. ביום כ"ד אב הרגיש אבא ברע והוכנס לבית החולים, הוא כנראה הרגיש כי זמנו הולך וקר. רמז על כך שמעתי בעת שהובלנו אותו על כסא גלגלים בתוך בית החולים לצורך צילום חזה והוא אמר לפתע: ב"ה שזכיתי להיות בשתי בריתות, אך אם אצלק תתעורר בעיה איזה שם לקרוא לתינוק שיוולד בקרוב אצלק אם על שמי או על שם חמיק, דע לך שכיבוד אב קודם!

במשך השבועות הבאים שכב אבא בבית החולים כשמצב בריאותו משתנה, היו עליות וירידות אך היה בחזקת סכנה מסוימת ואף הונשם. בלילה, אור לה' אלול, בעת הפרדי ממנו בשעת ליל מאוחרת כדי ללכת לביתי לנוח ומתוך תקווה לבוא למחרת בבוקר ולפגשו במצב טוב יותר, נגשתי אליו כשלפתע סימן לי בשתי ידיו כיוון שלא יכול היה לדבר, "תינוק". בשאלי אותו למה כוונתו, שוב הראה לי בידיו. לא הבנתי את דבריו ושאלתי אותו אולי רוצה הוא שאמא תנסה לפענח את כוונתו, הוא הזהירני באצבעו שבשום אופן לא אקרא לה ושוב סימן "תינוק". כשאמרתי לו שאינני מבין פרש את ידיו לצדדים כאומר: נו, מה לעשות. נפרדתי ממנו כשהוא לוחץ בחזקה את ידי ומחייך אלי חיוך רחב ועושה לי שלום בידו.

נסעתי לביתי בלב כבד ובהרגשה קשה, סימון התינוק הזכיר לי את שאמר לי שבועיים קודם. בהגיעי הביתה אמרתי שאני מרגיש שעומד

הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו



הלילה משהוא לקרות. עליתי על יצועי לשנת הלילה כשבשעה שתיים וחצי בלילה התעוררתי. בגלל קשיי התחבורה בשעה מאוחרת זו, לא יכולתי לצאת לבית החולים ועל כן המתנתי עד חמש בבוקר אז יצאתי. בהגיעי לחדרו הבחנתי שמטיתו ריקה, לשאלתי מתי זה קרה השיבו לי בשתיים וחצי בלילה...

היה זה ביום שישי ערש"ק. לאחר חצות הובא אבא לקבורה ומנוחתו כבוד בנחלת יצחק תל אביב גבעתיים.

יש לציין שבהלווייתו של אבא השתתפו מעט אנשים וזאת בגלל שלא ידעו על פטירתו שהייתה בפתאומיות

רשימת התורמים ע"י ר' שלמה הלר חתן הסבא שהיה הגבאי לאחר פטירתו. נמצאים
באן תורמים רבים מבני המשפחה.....
מכתב תנחומין מכולל חיבת ירושלים על פטירת הסבא.....
צוואת הסבא שנכתבה בכתב ידו ונמצא במסמכי בתו מרת גיטל טירקל. נמסר ע"י בנה
הרה"ח דוד עזי טירקל.....
תמונת פספורט של הסבא הרה"ח ר' אברהם יוסף בקנרוט.....
הסבא ר' אברומציע בקנרוט, אשתו מרת דבורה, בתו כאשא וילנר וכו' משה בקנרוט כפתח
מסעדה מקומית בעיר המרפא קריניצא.....
הסבתא מרת שרה עטל בקנרוט עם בנה פנחס מנחם מנחם הי"ו.....
מרת פערל בקנרוט אשת ר' שמואל יצחק ובתה גינה.....
מודעה במארגנען זיורנל ספטמבר 1947.....
שער הספר שו"ת "מנחת ש"י" שנדפס בלובו שנת תרנ"א.....
רבי יעקב שמשון שפירא.....
הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין מיסד "ישיבת חכמי לובלין" ורעיון ה"דף היומי".....
רבי אברהם שפירא מטלוסט.....
צילום שער הספר "שביבי אש".....
רבי משה חיים לאו מפיוטריקוב.....
רבי עזי יהודה (הערש לייב) לאו ומרת הינדא לאה, בתם מרת מעטא ובעלה ברכיהו
(ברונו) שנטל ונכדיהם שמואל ונוסיה לאו.....
רבי יוסף לאו רבה של קולומייא.....
אבא זכרוננו לזכרה.....
אבא כשנותיו האחרונות בעיירת קולמאר בצרפת.....
"שערים" שבת תש"ט.....
"שערים" י' אלול תשס"ז.....
"שערים" כ"ט טבת תש"ט.....
מכתב המלצה לאבא מיד עם הגיעו לארץ מדודו רבי אברהם עזי שור אב"ד בירושלים.....
ההומנה לחתונה.....
האח יצחק אייז שיינברג.....
הסבתא רוזא דינא, אמא, הסבא אברהם, רגינה ובעלה יוסף ליבר הורי הדוד יוסף ליבר...
האח יעקב שיינברג, טוני, אמא, האח נפתלי ורעיתו הילדה, האחיות רגינה ובעלה יוסף
ליבר עם ילדיהם בצרפת.....
תמונות מהחופה של אבא כתיבת הכתובה. הרה"ח קלמן שאול וילנר, הרב יצחק
ליברוון, רבי חיים רבינוביץ מבוקרסט, רבי ראובן מרגליות.....
רבי יעקב טפר רבה של כפר שלם, הסופר הרב אלטר מאיר, הרה"ק רבי שלמה
מטשורטקוב, רבי חיים רבינוביץ מבוקרסט, רבי דוד וייזמן, המשורר מרדכי
גרספריד.....
בהליכה לחופה. הדוד אריה לייב ארליך ואחיו מויע.....
כפתח הכית בקולמאר נראים סבא וסבתא אמא והילדה (אשת נפתלי) האח יעקב והבת
דודה פני י"גר.....
הסבתא יהודית מרים שיינברג, בתה טוני (ארליך) ובתה רבקה (הורוביץ).....

הסבא רבי חיים הכהן שיינברג.....
מענת הסבתא בקרית שאול בתל-אביב.....
בקולמאר. הסבתא במרפסת, למטה הדודה מעלי שיינברג וכוונתיה ולמה לפני י"גר,
האח יעקב, אמא ואחיותיה רגינה וטוני.....
הסבא ר' אברהם שיינברג עם כלתו הילדה אשת בנו נפתלי.....
תעודת העליה לארץ של הסבתא רוזא דינה שיינברג וחידושי אשת העליה.....
רגינה ואחיותיה הקטנות, טוני ואמא.....
אמא במחנה נופש עם אחיותיה רגינה וטוני.....
הנאהבים והנעמים. אבא ואמא זכרונם לברכה כליל חתונת בנם אריה.....
שער הכתובה. העדים: הרב יצחק ליברוון ורבי ראובן מרגליות.....
תעודת הנשואין.....
הדוד מאיר ארליך ורעיתו טוני אחות הסבא, הסבא ומשמאלו פני י"גר, האח מרדכי
(מקס) שיינברג ורעיתו מאלי וכתם ולמה.....
מענת קבורת הסבא רבי אברהם הכהן שיינברג בקולמאר.....
אטי ע"ה.....
הסבתא רוזא דינא שיינברג עם אטי ואריה במרפסת ביתם ברחוב שדרות רוטשילד
בתל-אביב.....
אטי ככת שנתיים.....
מודעת האבל על פטירתה של אטי ע"ה.....
גלויה שכתב אבא לאחיו מביה"ח בקאהיר.....
אבא בעת העבודה בקונדטוריה.....
תעודות לידה.....
הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב.....
הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב בעל ה"דורש טוב".....
הרה"ק רבי שלמה מטשורטקוב בעל ה"דברי שלמה".....
הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין.....
הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורה בעל ה"אביר יעקב".....
הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב והרה"ק רבי אברהם יעקב מבאיאן - לעמברג.....
הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב בעיר המרפא מדינבאד.....
הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן.....
הרה"ק רבי מנחם נחום מהוסיאטין.....
הדוד הגאון רבי בן-ציון כץ מטשרנוביץ.....
כותל המזרח בביהמ"ס דחסידי טשורטקוב בתל-אביב.....
חדר התפילה של האדמוריים.....
ארון הקודש מכסף של האדמו"ר מטשורטקוב.....
הנאהבים והנעמים כחיהם וכמותם לא נפרדו.....
מודעת האבל על פטירת אבא.....

לזכר עולם ולעילוי נשמת
בני המשפחה היקרים הדגולים הבלתי נשכחים

הרה"ח ר' דוד צבי הלוי טירקל ז"ל
הרה"ח ר' חיים ישראל נויראטה ז"ל
הרה"ח ר' משה רייזר ז"ל

ששמים הטוב הונצח בספר
ע"י בני משפחתם היקרים שיחיו
מרת חיה שרה (קלארה) טירקל תחי'
ובנותיה משפחות
וולף, מרגושעס, אנגלארד, פרוכטהנדלר
מרת שרה (סלי) רוזמן (נויראטה) תחי'
בנה ובנותיה משפחות
נויראטה, סטפנסקי, שטרן,
קרליבאך, גיומן, מרמלשטיין

מרת הגיה רייזר תחי'
בנה ובתה משפחות
רייזר, דיייד

ונכתב בספר לזכרון
לזכר עולם ולעילוי נשמות

הרה"ח ר' שמואל יצחק ב"ר אריה בקנרוט ז"ל
מחסיד טשורטקוב
נפטר כ"ד מנחם אב תשל"ה

הרה"ח ר' אריה ב"ר אברהם יוסף בקנרוט ז"ל
נפטר כ"ב תמוז תרע"ה

מרת שרה עטיל ע"ה הי"ד
בת הגאון רבי שמואל יצחק שור זצ"ל
אבד"ק מונסטרישץ מחה"ס שו"ת "מנחת שי"
נעקה"ש כ"ב סיון תש"ב

הונצחו על ידי בניהם ונכדיהם
שהרימו את תרומתם להוצאת הספר

הר"ר גילי בקנרוט הי"ו
ומשפחתו, מונסי

הר"ר אברהם יוסף בקנרוט הי"ו
ומשפחתו, ניו-יורק

לזכר עולם ולעילוי נשמות

אאמו"ר

הרה"ח ר' אורי ב"ר אריה בקנרוט ז"ל

מותיקי חסידי טשורטקוב

נפטר ה' אלול תשמ"א

אמי מורתי

מרת רחל ב"ר אברהם אביש

הכהן (שיינברג) ז"ל

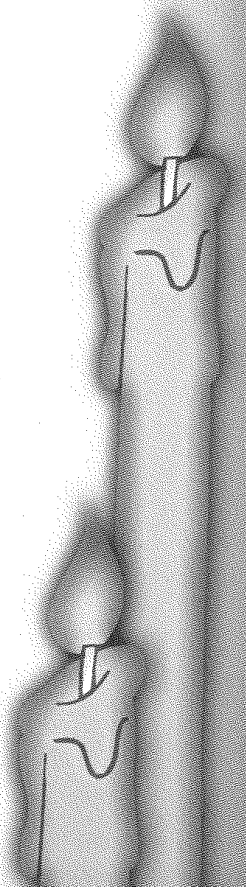
נפטרה י"ד שבט תשמ"ה

אחותי

מרת אטל בהרה"ח אורי ז"ל

נפטרה ח' תשרי תשמ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.



המאבק של העם היהודי
 בלשון
 עברית

הוצאת כרמל

המאבק של העם היהודי בלשון עברית

